

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՆԱԿԱՆ ԳԵՐԱՆՈՒՆԻՔ

Հ. ՄԱՄՈՒՐԻԱՆ

ԲԱՏԱՆԱԿԱՆ ԳԵՐԱՆՈՒՆԻՔ

Տարեկան 700 հրշ
Վեցամսեայ 350
Տասնամսայ 700
Յարտամսեայ արկ. 3 անգլ. ոսկի
Սննդիկ 7 անգլ. արկ

Բաժանորդագրութիւնը կ'սկսի
ամեն ամսայ 1 և 15

100 ՓԱՐԱ

Fondateur

M. MAMOURIAN

Directeur-Édacteur en chef

M. MAMOURIAN

„Arévélian Mamoul,“

JOURNAL ARMÉNIEN

QUOTIDIEN

100 ՓԱՐԱ

Օրաթերթ ազգային եւ քաղաքական

ԼՈՒՏՈՒՆԻ ՔՈՆՖԵՐԱՆՍԸ

ԻՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լուստոն, 28 Փետր. 921

Ամէն խղճամիտ և գիտակից հայ, որ բաւարար չ'ափով գիտակ է իրաց գրութեան, կը գործէ մեծագոյն սը-խալը—եթէ ոչ մեծագոյն ոգիւրը—եթէ նա չ'այստէ իրաց խելական վի-ճակը որուն հասած է մեր Անկախու-թեան խղիւրդը

Յետագայ տողերը գրուած են ոչ թէ րոպէական ապաւնութիւններու տակ այլ մեր խղիւրդի բոլոր երեւոյթները մտէն ուսումնասիրելու և հնարաւորութիւնները նկատուելուն յետոյ Ոչ մէկ պատմաւոր չ'կայ յուսահատելու և ողբալու, այլ ընդհակառակն պէտք է արիւթաբար ընդառնալ երթալ դասն իրականութիւններու և աշխատել փրկել այն ինչ որ հնարաւոր է:

Ամսոյս 21ին հոս բացուած քոն-ֆերանսը կարծես քայքայեց մեր ան-կախութեան սկզբունքը: 1915ի հայ-կական կոտորածներուն և տարագրու-թիւններուն համար թիւրքերը հաւա-քապէս և անհատապէս պատասխանա-տու բռնել սպառնացող Դաշնակից պետական մարդիկը այժմ թէյսահա-նի կը հրաւիրեն և ձեռք կը թօթ-ունեն այն թուրք մարդասպաններուն որոնց մասններէն դեռ կը կաթէ հայ կանանց և երախտներու արիւնը—գիլութիւններ կ'ունեն այն մարդոց որոնք համաձայն Դաշնակից պետութիւնե-րու 1915ի Մայիսին բրած ապառնա-լիքներուն, այժմ պէտք էր առաջ-նորդուէին դէպի կախաղան՝ և ոչ թէ դէպի Լուստոն, Բարիկ կամ Զոռմ:

Մեր պատուիրակները — մասնաւորապէս Գ. Պօղոս Նուպար — ոչ մէկ ջանք և միջոց չ'ենայեցին թախան-ձելու և խնդրելու Սէվրի դաշնագրի հայկական յօդուածներուն անփոփոխ գործադրութիւնը: Սակայն հասանքը և հանգստանքները մեր շահերու դէմ կ'երթան: Միեւն յիմարութիւն և թե-թեմատութիւն ունեցած մեր կենսա-կան ոյժերը սպառուի հոգեբանական րոպէի ժամանակէն առաջ, իսկ երբ հասաւ այդ հոգեբանական վճռական րոպէն, մենք ոյժ չունինք պաշտպա-նելու մեր իրաւունքները: Նոր մեր բանակը անցնալ Հոկտեմբերին վեր-ջերը չ'էր հազար թուրք պաշտպանե-րու դէմ, այդ դժբաղդ իրականու-թիւնը քանդեց մեր անկախ պետա-կանութեան հիմքերը՝ էթնոքրոջ ժառ-նակով: Եթէ հայ ժողովուրդը ունենայ մանտիկի չափ ողբերգութիւն և ան-կախ դատաւարութիւն, նա պէտք չ'է հու-ւատայ եւրոպական թիւրքերու սընա-մէջ յօդուածներուն և խմբագրական-ներուն: Գուցէ եւրոպական պետական մարդիկ մանուածապատ յայտարարու-թիւններով և անխառն սրտով հազարաւորութիւններով փորձեն պար-տելի նորագոյն ժամանակներու ա-մենամեծ անորոգութիւնը, որ պար-զապէս դաւաճանութիւն մըն է հան-դէպ մէկ միլիոնէ աւելի հայ եղբայ-րակիցներու սրբազան յիշատակին: սակայն այդ իսկ պատճառ մը չ'է հայ ցեղի յուսահատութեան, պէտք է համոզուի որ Անգլիացի կամ Յը-րանացի պետական մարդիկ հայ

ժողովուրդի կենսական շահերու հետ կը վերաբերին անտարբերութեամբ ոչ թէ դիտաւորեալ թշնամութեան մը հետեւեալով, այլ պարզապէս անոնք իրենց գործելակերպը կը հիմնեն իրենց շահերուն վրայ այնպէս ինչպէս իրենք կը հասկնան, կ'ընտրեն նուազագոյն գիւղաբնակչութեան ճանապարհը: Անոնք իրենց շահերը կը տեսնեն իրենց տե-սակէտէն և չեն ուզեր տեսնել մեր պրիմաֆոփ Բանակաւորութեան և տար-րական արդարութեան վրայ հիմնուած մեր պատուիրակներու բոլոր փաստե-րը և ճիշդերը կը մնան անգոր, որով-հետեւ մենք չունինք բազմական ոյժ, որովհետեւ մեր կերպու ապրուան քա-ղաքական անկախութեան փորձը շատ հեռու է եւրոպական պետական մարդ-կանց վստահութիւն ներշնչելու:

Անգղուս է առայժմ մտնել մանքա-մասնութիւններու, որովհետեւ ներկայ րոպէիս ոչինչ կարելի է քանի առու-գորէն: Պատասխան տարի հայ ժողո-վուրդը ներշնչուեցաւ եւրոպական պետական մարդկանց յայտարարու-թիւններէն և մամուլի գրուածներէն: Հայ ժողովուրդը գտնւ փորձառու-թեամբ տեսաւ որ այդ յայտարարու-թիւններուն մեծ մասը անգոր կամ ճշմարտութեան անհամապատասխան էին, և կամ կը ծառայէին իրենց պե-տական յետին մտքերուն: Եթէ մենք կտրուի մէջ յաղթուելու փոխարէն գը-րաւէինք էրդրուսը, մենք այսօր չէ-լինք խնդրելու այլ կը պահանջէինք: Ժամանակ չ'է դառնալու պատահա-նաւորութիւններու խնդրին: Անոնք ծանօթ են ամբողջ Հայութեան:

Ուրեմն իբրեւ հետեւեալ մեր եր-կամեայ պետիկ ապկարութեան, պար-տաւոր ենք նախապատրաստուիլ մեր քաղ. ծրագրի անստորոգման և եթէ կան քաղեր, որոնք պիտի վերականգնեն Հայաստանի անկախութիւնը: Երեւանի մէջ, անոնք յառաջ պիտի բերին նոր յոտորածներ՝ այդ կերպով օգնելով թուրքերու ծրագրին:

Ապագայ ԻՐԱՆԻԹԱՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՆԱՐԻՆ ՄՈՏ

Մ. ԻՄԻՆ ԲԻՆԵՍԻ

ԲԱՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի իրիկուն Մասիկի առանկերուն մէջ բանաստեղծ Էմիլ Բինեո, բազմաթիւ ունկընդիրներու առջեւ զգոյացունց բանաստեղծութիւն մը ըրաւ Հայաստանի մասին:

Հաւաքոյթին կը նախագահէր, Մ. Նիքօլա Էսթիէ՝ փաստաբանական կար-գին երեցագոյն անդամը, և ներկայ էին Գ. Միրզախանջ՝ Հ. Հանրապետու-թեան Մարտիրոյ ներկայացուցիչը և Գ. Արամ Թիւրապեան՝ տնօրէն Փրան-քո-հայկական «Էկիթի» թերթին:

Իրեն եղած պատիւին համար ըը-նորհալուութիւն յայտնելով, Մ. Նի-քօլա Էսթիէ համեմտօրէն ցոյց տուաւ թէ, ինք անտարակոյս ընտրուած էր ոչ թէ իր անձնական արժանիքին հա-մար, այլ իբրեւ ներկայացուցիչը տան անոնց, որոնց գեղեցիկ գիրը եղած է պաշտպանիլ տկար և ճշուածը:

Գ. Գ. Միրզախանջ և Թիւրապեան յաղորդարար խօսք տանելով, պերճա-խօս կերպով յայտարարեցին Հայաս-տանի ապրելու և անկախութեան ի-րաւունքը:

Բանախօսը՝ Գ. Էմիլ Բինեո, սքան-չելի ախնաւ, յափշտակութեամբ և ներշնչութեամբ մը՝ որոնք բոպէ մը իսկ չ'զոյրեցան զգալի բլլալէ, նկարագրեց Հայերու առաւապանքն ու զոհողու-թիւնները, գրուածեց անոնց կորովը, ճիւղաւորի հեղեղայ ցոյց տուած խո-րունկ սէրը, և անոնց համար զօրաւոր կերպով պահանջեց՝ ոչ թէ զթուրիւն, այլ արդարութիւն իր բացառու-նաւոր քանիցս ընդմիջուեցաւ բուռ-ծափերով:

Հաւաքոյթին վերջաւորութեան, նա-խագահը կորդաց հետեւեալ օրակարգը. «Մասիկի արտաներուն մէջ, Փետ-12 երկուշաբթի օր, Պուշտիս. Ռօ-ի Ընդհանուր ժողովը՝ նախկին նախա-գահ և Պատուի Լէպէտի սոյալ՝ երէց փաստաբան Մ. Էսթիէի նախագահու-թեամբ գումարուած ժողովին ներկայ գտնուող՝ բազմաթիւ ճիւղաւորներն ու Հայերը, լսելէ յետոյ երէց փա-տաբան Մ. Նիքօլա Էսթիէի, Գ. Միր-զախանջ՝ Հ. Հ. Մարտիրոյ ներկայա-ցուցիչը, ճիւղաւորական ձեկիցն» թերթին տնօրէն Գ. Արամ Թիւրապ-եանը և Մ. Էմիլ Բինեո՝ իր հոյա-կապ ճառին մէջ «Հայաստանի Միարին մօտ», կը յայտարարեն որ, Հայաստա-նի մէջ՝ թրքական վարչութեան տակ, Հայերու ապահ-վութեան մասին աքը-ւած բոլոր երաշխաւորութիւնները ի դուր և անգորութ պիտի մնան, ինչ պէս որ կ'երևի սրդէն Պատմութեան բերած բազմաթիւ ապացոյցներէն և թէ բարոյական մէկ լուծում միայն կարող է ապահովել Հայերուն ինքը-զինքնին կառավարելու իրաւունքը, այսինքն Հայաստանը Հայերուն Դի-ւանագետներու թերացումին առջեւ, շինարարեալ կողմէնքն ընտր ժողո-վուրդներուն և կ'ազդակեն թէ չեն ստատօր որ այնքան մեծաւերելու դո-հողութիւնները մնան ապարդիւն:

Այս օրակարգը ընդունուած է ծո-փահարութիւններով և հեռագրուած է Մ. Լօյտ Ճօրճի, Մ. Պրիւսի և Հոն-տանի Համաժողովին:

ՀԻՆՏԵՆՊՈՒՐԿ

(Շար. երէկ թիւէն)

Զօրավար Պիւս, ինչպէս որ այն քան հմտաբար ըրած էր Լուստոնո-ր-Ֆի համար, հեղինակաւոր և տիրա-պետող գրչով մը կը վերլուծէ այն սկզբունքները, որոնք առաջնորդեցին Հիւսէնիւպուրկի ընթացքը՝ գործողու-թիւններու միջոցին, անձնական դա-տողութիւնը գոր ինք իսկ կազմած է 1914-1919 ճէպքերուն մտօնը, և վեր-ջապէս իր հաւանական զերը Գեր-մանիոյ վերականգնութիւն մէջ, որու մասին գրած է. իմ կ'անտ «Ոչ ոք կրնայ, կրնէ մարտնչուիլ ժառանգ թէ քաղաքականութիւնը հզօր յեղաշրջւ-մը կ'ընէ գիտութեան գործողու-թեանը վրայ Պատերազմի և քաղա-քականութեան ուղղութիւնը, անոնց փոխադարձ պահանջներով, պէտք է հաշաւ ըլլան իրարու հետ» Լուստե-ն, արժի հետ, կ'ափսոսայ Գերմանի-աւ քաղաքական կարգապահութեան պակասին վրայ: Ընչ հակադրութիւն Անգլիացիներու հետ, որոնց մօտ այս կարգապահութիւնը, սովորէն ծա-ր վատնուելու ժամանակ իսկ, երկրորդ բնաւորութիւն մըն է: Որքան հայեր-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՅՐ

Բունի մը օր առաջ Պօղոս հասնող թերթերը Պատրիարքարանի Խառն թէ-կրօնական, չեն յիշեր, ժողովին մէկ որոշումը կ'աբժանադրէին, որու հա-մամաւ, սակից յետոյ տեղայն Դա-տաստանական խորհուրդէն քննուած ամուսնական դատեր, փոխանակ տեղ-ւոյս կրօնական կամ Խառն ժողովէն վճարուելու, պէտք էին զրկուիլ Պօղոս կրօնական ժողովոյ նկատաւան ու որոշումն:

Տեսա՞ք օրինապէս Պատրիարքա-րանը, ահա այսպէս ըլլալու է:

Անշեղծ լոյս մեր բարեկամ և հայրենասէր յարանուանութիւններէն տեղայն Միթիթարեան Հարց և եղ-բարց...:

Թէ ինչո՞ւ, քիչ մը սպասեցէ՛ք: Պատրիարքարանը կրնայ իրաւունք ունենալ, բայց կարծես քիչիկ մը չ'ափէն աւելի կուզէ իր իրաւունքը ի գործ դնել և լաւագոյն չ'ափիլ ըլլալ, եթէ իզմիրի հետ չ'զգաղէր, և թողոր գմեղ՝ մեղի հետ դէմ դիմաց և ինք մաքրուելու, սրբուելու, մարդանալու, վերջապէս մարդու կամ բնաստի կեն-դանի մը կ'արարանքին մէջ մօտե-լու հետամտեցաւ...:

Չարմառալի աշխարհի և ժամա-նակի մը մէջ կ'ապրէր Պօղոս՝ բարձ-րագոյն իշխանութիւն մը կ'ենթա-դրուի թէ գոյութիւն ունի, ուսկից պիտի հասնին բոլոր կարգախօսները, բայց երբ ինք իր կարգախօսը չունի, երբ իրաւունք յաջորդող նշանաւոր գոր-ծերով արդէն ցոյց կուտայ իր սպի-կարութիւնը, իր ժողովներով, իր խորհուրդներով, իր ինստիտուտական մարմնով, իր նշանաւոր կ'ֆիլոզ. և դուքսերով ինչո՞ւ անհաղթաւ կ'ըլլայ իզմիրով և ամեն բան մէկիդ գրած, էրիկ-կենդան մէջտեղ մտնել կ'փորձէ, որ փորձանքներու չ'ենանիլ, իրաւ է որ իզմիրի անդին թիւ չ'ունի և վեր-ջապէս պէտք կ'զգայ իր գոյութիւնը ապացուցանելու համար բաներ մը ընել երբեմն, սակայն այդ ընելիքնե-րը լաւագոյն չ'ըլլա՞ր որ տառնծին պաշտօնագրերով ընէ, փոխանակ թերթերու մէջ թէքամած և որոշում-ներ հրատարակելու, որոնք աւելի անձնականութիւն կ'ընդհան, սքան-չելի պէպի սքան...:

Մարդկային ունայնամտութիւն թէ անափառութիւն, անմտութիւն թէ ապխտութիւն...:

Այսօր մեծէն մեծէն փոքրը գիտէ, որ Պատրիարքարան յանձնուած ա-մուսնական դատ մը, առեւտրայն ե-րեք և տառաւելին հինգ տարիէն կը լրանայ Ամուսնական դատ մը ունե-նալ և Պատրիարքարան զրկել կ'իշա-նակէ անոր վրայ «Փառք ի բարձունք» կարգալ, հետեւորար բոլոր այն այրերն ու կրիւրը, որոնք ամուսնական դատ մը ունին և անդին ալ իրենց սպա-սող նոր հարանցու մը կամ փեսացու մը, և կ'տեղեկանան որ իրենց դատը Պօղոս Պատրիարքարան ըսուած և հոն ըրածիւն կոչուած կրօնական ժողո-վին յանձնուած է, չունենին թող տանեն Քէնուրի Մախալ՝ Յուսէնի Հիւսէնիւպուրկի դիմացի փողոցը Միթ-թարեան վանատուն — վարժարան — եկեղեցի — Առաջնորդարան չ'ենք և անմիջապէս ընդունին ուղափառ կը-րօնը, նոյն գիշերն իսկ արժանաւոր-լու համար հիմնենան առաքաւոր...:

Հասկցա՞ք հիմա թէ ինչու ա-նոնց աչքը լոյս մաղթեցի...:

(Շարունակութիւնը կ'ըրաւ Դ. ԷՄ)

ԵՍ

ՀԱՎԱՍՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ-ԳՈՐԾՈՑ ՄԸ

Յրանաաց ոց կիսապաշտենական օրկանը, Յրանաացուց ամենէ կարեւոր թերթը «Թան» հոկտեմբերին և անտրամաբանութեան գլուխ-գործոց մը արտադրած էր իր անցեալ ամսոյն՝ 26 փետրվարի թիւին մէջ:

Այս գլուխ-գործոցին առջեւ դէժ անցողակի կանգ չառնել՝ անհրեղի զանցառութիւն մը պիտի ըլլար և այդ գլուխ-գործոցին անհաղորդ պահել Հայ ընթերցողը՝ պարզապէս անիրաւութիւն ու զոհողութիւն մը պիտի ըլլար:

Նախ պէտք է ըսենք, որ այն վայրկեանէն, ուր Յրանաայի քաղաքական ուղղութիւնը այլափոխութեան մը ենթարկուեցաւ, այդ կիսապաշտեն օրկանը ամենի հակասութիւններու տեղի տուաւ Վերջապէս այն վայրկեանէն, ուր Յրանաայի արեւելեան քաղաքականութիւնը, ներքին ճշդումներու բերումով, արեւելքի քրիստոնեայ ժողովուրդներու դէմ արտայայտուիլ սկսաւ, Թուրքերու պաշտպանութեան յուրուեցու համար, «Թան» մոռցաւ իր նախորդ բոլոր գեղեցիկ սկզբունքները: Արդարութեան և իրաւանց պաշտպանութեան նուիրած իր բոլոր փաստարկութիւնները, արեւելքի մէջ անիրաւութեամբ ու հալածւած ժողովուրդներու ինպատիւ իր բոլոր շանթահարիչ յօդուածները, հելլէնութեան անաւարակելի ու անվիճելի բոլոր նուիրաբերումները, և իր քաղաքական առօրեայ առաջնորդները հակասութիւններու երկար տողանցումներ դարձան, ապահար թողնելով ամենքը, և նամանաւնդ Արեւելքի քրիստոնեայ ժողովուրդները, որոնք համախաբարային պատերազմի պահուն Յրանաայի կողքին կռուած, իրենց արեւը թափած և անոր խոստումները՝ իբրեւ անշնչելի նուիրակութիւններ պահած էին իրենց սրտերուն մէջ:

Բայց դառնաւ պահ մը իր 26 փետր. քաղաքական յօդուածին: Այդ յօդուածին վերնագիրն է. «Պէտք Սամի: պատճառաբանութիւնները Մ. Սիմեոնի միտքումները»:

Եւ «Թան» կ'սկսի իր գլուխ-գործոցը, հետեւեալ կերպով. «Ներէկի օրը ցոյց տուաւ մեզի Թուրք մը՝ որ խելացի է և Գերման մը՝ որ բնաւ չէ»:

Եւ «Թան» շարունակելով իր յօդուածը, կ'պաշտպանէ Թուրքիան, չաւտ բընական համարելով՝ որ պէտք է վերադարձուն Թուրքիոյ՝ այն հողամասերը, որոնք անորմէ կը պահանջուին, այսինքն Թուրքիան, Իզմիրը, Կիլիկիան, իսկ Սուրիոյ մասը ընկալանաբար չկրնար առանց կարգին դառնալ:

Յրանաական ժողովուրդը երբէք չէ դադարէ, կ'ըսէ, անկախ և կենսունակ Թուրքիոյ մը փափաքելէ և ցաւ կը յայտնէ որ «Տէյլի Գրոնիբըլ», արդարապէս կ'նկատէ Թուրքիան և Իզմիրը Յունաստանի արուելը, սա միակ պատճառաւ՝ որ Համաձայնականներուն շահուց համապատասխան է:

Անշուշտ չենք կրնար պահանջել որ «Թան» մեզի՝ արեւելեցուցս ակնոցով դիտէ իր պաշտպանած Թուրքիան: Ազատ է իր շահուց համապատասխան ընթացքի մը հետեւելու, սակայն երբ այդ ընթացքով կ'առնայ ծագրելի և այնքան կուրացած, որ իր հակասութիւնն ալ չկապահելու չափ յառաջ կ'երթայ, բնականաբար ամենու ուշադրութեան առարկայ կ'դառնայ:

Նախ՝ գլուխ-գործոց հակասութիւնը լաւ մը կ'ընելու համար, պէտք է անդրադառնանք սա կէտին «Թան» սկզբունքի մը վրայ՝ կ'ծառնանայ, իրաւունք մը, կ'ստանայ մը: Վերջապէս երկուստեք ստորագրուած դաշնագրի մը անդործագրելի մնալու կամ թերի կերպով գործադրուելուն դէմ կ'ծառնանայ և գերման պատուիրակին Հոնտեյնի մէջ բռնած դիրքը քննադատելով, կ'ըստայ ցոյց տալ թէ Գերմանիա ոտնակոխ ընել կ'աշխատի իր յանձնարարութիւնները, մերժելով վճարել պատերազմական տուգանքին հետ, հատուցումներու նկատմամբ ստանձնած պարտականութիւնը և միւս կողմէ զինաթափ ընել, ըստ Վերսայլի դաշնագրին, զեռ դէնքի առկա մնացած գերման զորագունդները:

Գերման պատուիրակին հակառակարկները զայրոյթ կ'պատճառեն իրեն և դաշնակիցներէն կը պահանջէ անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, պատժելու համար գտնաբերու գտնուող Գերմանիան:

«Թան» սկզբունքի հիման վրայ իր արդար պահանջումին ու իրաւունքին մէջ կ'առնուի:

Սակայն այդ միեւնոյն սկզբունքը ինչո՞ւ չուզեր կիրարկել նաեւ Թուրքիոյ մասին:

Թուրքիա համաշխարհային պատերազմին կարեւոր գերակատարներէն մին հանդիսացաւ, պատերազմի երկարելուն զլսաւոր պատճառներէն մին դարձաւ, խոգոթութիւններու մասին գերազանց իր զինակիցը՝ Գերմանիան, միլիոն մը հայութեան դահիճը դարձաւ, հարիւր հազարաւոր յոյներու մահուան պատճառ եղաւ, Յրանաացի և Անգլիացի բազմաթիւ գերիներու սպանութեան լուին հանդիսատեսը և զրգիլը հանդիսացաւ, զինադադարէն ետք՝ Ֆրանսական հաղթաւոր զօրքերու վատ սպանիչը դարձաւ: Թողունք այս բոլորը և դառնալք տարբեր տեսակէտի մը:

Գերմանիա՝ Վերսայլի դաշնագիրը կը զժկամակի գործադրել, կամ տարբեր առաջարկներ կ'երեւէ և արժանի կ'համարուի՝ պատժելու Թուրքիա՝ Սէվրի դաշնագիրը կ'մերժէ և անընդունելի առաջարկներ կ'ընէ Համաժողովին առջեւ և «Թան» զանոնք ուղիղ պատճառաբանութիւններ անուանելէ զատ, կ'պահանջէ որ անոնց զոհացում տրուի Համաժողովին կողմէ:

Գերմանիոյ նկատմամբ՝ անողոք, Թուրքիոյ նկատմամբ՝ փաղաքուշ և բարեացակամ:

Մին դաշնագիր մը՝ չափազանց խիստ ու անգործադրելի կ'համարի և կը փափաքի գործադրութեան եղանակին ու քանակին մէջ փոփոխութիւններ ներմուծել, միւսը՝ պարտադրուած դաշնագիր մը մերժելու յաւակնութիւնը կուենայ: Առաջինին համար «Թան» պատասխանը մերժողական և՛ երկրորդին համար՝ ընդունելի կ'ըլլայ:

Ասկից զատ՝ «Թան» Սէվրի դաշնագիրը փոփոխութեան ենթարկելու փութկոտութիւն մը ցոյց կուտայ, այն բոլոր մասերուն համար, որոնք կ'վերաբերին համաձայնական հաւաքական շրջաններու, Յունաց և Հայոց Պոլսոյ համար կ'պահանջէ Սուլթանին տալ աւելի ընդարձակ իրաւասութիւններ և համաձայնական զօրքերու թիւը նուազեցնել, նեղուցներու հակակշիռին համար կ'փափաքի Թուրքիոյ մասնակցութիւնը, Թուրքիոյ՝ Թուրքերու վերադարձուիլը, ինչպէս նաեւ Իզմիրի պարպուիլը և յանձնումը, Կիլիկիայէ հեռանալու պատրաստակամութեան հետ, Ալէքսանտրէի նկատմամբ՝ անողոք կ'մնայ և այդ պատառ կուզէ որ Յրանաայի պահուի, իսկ Սուրիոյ մասին բառ մը չկայ, այդ իրենց սեպականութիւնն է, Պէտք Սամիներու հետ թէյստեղանքներու շուրջ բազմիւր անհրաժեշտ փոփոխութիւններ մըն է, իսկ Էմիր Ֆայսալի Համաժողովին ներկայանալու փափաքը՝ աներեւութիւն մը կամ պլոտիւն մը:

Աւելի երկարել անօգուտ և աւելորդ է. հակասութեան այս գլուխ-գործոցը արդէն ինքնին ցոյց կուտայ Եւրոպական կարգ մը շրջանակներու

այլաբերումի ստաիծանը, որ իր բարձրագոյն կէտին հասած է և որու չպիտի ուշանայ յաջորդելու անկումի թաւալը: Ընչանք:

Քաղաքակրթութեան ու շին. ուսման համարու պզգի մը մեծագոյն թերթը, երբ ներքաւած բարբարոսութեան միակ ներկայացուցիչ եղող ժողովուրդի մը պաշտպան ու շատագոյ կ'հանդիսանայ, ուրանալով Նոյն իսկ իր միլիոնաւոր զոհերու ազատութեան համար՝ ողջակիզումը, կրնա՞ք հրէք և, ընկալալի թէ՛ ուշ թէ՛ կանուխ՝ չպիտի ենթարկուի արդարութեան անողոք և անխուսափելի օրէնքին:

Հ. Մ.

Վ Ե Ր Զ Ի Ն Ժ Ա Մ

Հայկական խնդիրը

Հոնտեյնի Համաժողովը իր վերջին նիստին մէջ հետեւեալ որոշումը տուած է Հայաստանի մասին:

Հայաստանի սահմանները Արեւելեան կողմը երաշխաւորուած են, Թուրքիոյ կը թողու Մ. Նահանգաց նախորդ նախագահ՝ Մր. Ուիլսոնի կողմէ առաջարկուած սահմանազուխները:

ՅՐԱՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հոնտեյն կը հաղորդուի. Յրանա. Թրքական պայմանագրութեան նախագիծը ստորագրուած է ամսոյ 11ին: Այս նախագիծին տրամադրութիւնները հետեւեալներն են. 1. Թշնամութեանց զաղարուածն անմիջապէս յետոյ, Կիլիկիա հետզհետէ պիտի պարպուի Ֆրանսական զօրաց կողմէ, որոնց աւելի վերջ պիտի յաջորդեն թուրք զօրախումբերը. պիտի կատարուի քերիններու փոխանակութիւն, խառն ոստիկանութիւն մը պիտի կազմուի Ֆրանսացի սպաներու հրամանատարութեան տակ: 2. Կարգ մը բանաձևաշնորհումներ պիտի տրուին Յըրանական ընկերութիւններու: 3. Պաշտատի երկաթուղին պիտի պատկանի Ֆրանսայի և հողը Թուրքերուն: Սոյն երկաթուղին հիւսիսակողմի մաքսատուրքերը Յրանա պիտի առնէ: Գիծը ինքնին գերծ պիտի ըլլայ մաքսատուրքէ: 4. Թրքական կառավարութիւնը կ'երաշխաւորէ Ֆրանսական զարդոցները:

Նախագիծը կ'որոշէ բոլոր միջոցները՝ Հայերու ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար իր Բարիք հասնելուն, կարգ մը օրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, Մ. Պրիան յայտնած է իր գոհունակութիւնը Արեւելեան խնդրոյն կարգադրութեան համար, ըսելով. «Մեր յուսացած արդիւնքը ստացած ենք, առանց մեր իրաւունքներէն ունէ մին գրչելու: Ապահովելով հանգերձ հայերու իրաւունքները պիտի կրնանք մեր զօրախումբերը քաշել Կիլիկիան և ապահովել Սուրիոյ հիւսիսային կողմին հանդարտութիւնը»:

«Բըթի Ժուրնալի» հետ էնթէրվիկ մը մէջ Պէտք Սամի յայտնած է թէ, Թրքական սլաւոնիստութիւնը գոհ է բանակցութեանց արդիւնքէն և աւելցուցած է թէ, Թուրքիա երբէք չպիտի մոռնայ որ, այն ամէնը զոր կըցաւ ձեռք բերել, կը պարտի վեհանձն ոգիին Յրանա. և Պրիանի որուն տեսակէտներուն խորութիւնը թոյլ տուաւ Թուրքիոյ գտնելու իր սպային և կառավարական միտքները՝ Վերջացնելով, Պէտք ըսած է թէ, ինք ոերջանիկ պիտի ըլլայ Յրանա. Թրքական դաշնակցութեան մը իրականացումը տեսնելով և ուշադրութիւն հրաւիրած է այն օգուտներուն վրայ, զոր կրնայունենալ Թուրքիոյ վերանորոգումը ուժեղը, Ռուսիոյ և Լեհաստանի ուժերուն կապող քաղաքականութիւն մը:

Թուրքիոյ փառամալութիւնն է վճարել իր պարտքերը Յրանա. հանգէպ, կարենալ ընդունուելով Արեւելեան Եւրոպայի Ֆրանսական ազդեցութիւններու թուուոյն մէջ: Ընգհանուր կերպով Ֆրանսական մամուլը իր գոհունակութիւնը ցոյց կուտայ, Ֆրանսա-Թրքական համաձայնութեան մասին որ վերջ կը գնէ չիտթ կացութեան մը, և որ կ'ապահովէ Սուրիոյ անդորրութիւնը և կազատէ փնտրական ուժերը, այդպէսով թիթեցնելով պիւսճէն: Թերթերը գիտել կուտան թէ պայմանագրութիւնը էնկիւրիի կառավարութիւնը կը նկատէ իբրեւ օրինաւոր Թրքական կառավարութիւն:

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ուաշինկթըն կը հաղորդուի թէ, սեղւոյն Ֆրանսական դեսպանը բանակցութեան սկսած է նորընտիր նախագահ Մր. Հարտինկի հետ, որպէսզի Մ. Նահանգաց կառավարութիւնը ընդունի Ազգերու Դաշնակցութիւնը, կարգ մը թեթեւ փոփոխութիւններ ընելով:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՆԻՍՏԵՐԸ

Հոնտեյն կը հաղորդուի 11 Մարտ թիւով. Հակառակ Թուրք պատուիրակներու մօտ Մ. Պրիանի և Կոմա Սֆորցուի և Մ. Կուլարիսի մօտ Հոյտ Ճարճի ջանքերուն, Արեւելեան հարցը ունէ եզրակացութեան չի յանդեցաւ: Իզմիրի խնդիրը ավենափափուկ կէտը կը մնայ: Առաջարկուած լուծումը կորոշէ Թուրքիոյ գերիշխանութիւնը ամբողջ Իզմիրի վիլայէթին մէջ, քաղաքին համար ինքնօրէն վարչութեամբ մը: Արդէն ասիկա հինգ տարուան համար պիտի ըլլայ:

Պէտք Սամի խնդրած է էնկիւրիա երթալ խորհուրդ հարցնել Մ. Քէմալի կուենաթիս վերադառնալէ իր վերջնական պատասխանը, բայց սկզբունքով պիտի ընդունուի:

Ուրեմն Համաժողովը առկալ մնացած է, բայց երկու պատուիրակներուն երկայացուցիչներ պիտի թողուն Հոնտեյնի մէջ, որոնք պիտի կրնան խորհրդակցութիւնները շարունակել: Բայց աստի, փափաքելով ամէն ինչ միանգամ ընդ միշտ վերջացնել, Դաշնակից վարչապետները որոշեցին իրիկուան ժամը 10ին վերաքաղել վերջնական ծրագրին մէջ, կարգ մը առաջարկուած թելադրանքներ, այս ծրագիրը պաշտօնապէս Թուրք և Հելլէն պատուիրակներուն պիտի յանձնուէր ուրբաթ օր:

Այն պարագային որ անկարելի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել Դաշնակիցները միշտ որոշած ըլլալ կ'երեւին, Հելլէնները և Թուրքերը թողուլ իրարու դէմ, բայց և այնպէս հաշտութիւնը պիտի կնքուի: Դաշնակիցներու և Թուրքիոյ միջև Թերթերը կ'ըսեն թէ, Դաշնակիցները պիտի թոյլատրեն Թուրքիոյ 300000-ոց բանակ մը պահել փոխանակ 150000 «Մաթէն» կ'ընէ թէ՛ ամենէն շահագրգռական կէտը բրիտանական կառավարութեան ընթացքի փոփոխութիւնն է: Անգլիոյ հասկցաւ որ, միեւնոյն պաշտպանելով Սէվրի դաշնագրին

ՊՆՆ ԲԱՐՔԵՒԻ ԴԱՐԱՆ Գ. ԳՈՐԾԻ ԼՐԱԳՐԱՎԱՅԱՌԻ ԽԱՆՈՒԹԵՔ

